

ELČI IBRAHIM-PAŠINA MEDRESA U TRAVNIKU

TEFSIR 1

**OBNAVLJANJE NASTAVNIH JEDINICA
KROZ PITANJA I ODGOVORE**

PRIPREMIO: Omer Meštrovac, prof.

POTREBA ZA TEFSIROM

1. Navedi jednu od definicija TEFSIRA ?

Tefsir je nauka o tumačenju i razumijevanju Kur'ana.

2. Ima li danas potrebe za tumačenjem Kur'ana ?

Ne samo da ima potrebe, nego je čak i neophodno.

3. Zašto je Poslanikov, s.a.v.s., tumačenje Kur'ana bilo obavezno?

Zato što određene ajete koji se odnose na propise (namaz, post, zekat, hadždž) niko drugi ne bi mogao ispravno protumačiti.

KUR'AN-ZNAČENJE I DEFINICIJA

1. Šta riječ Kur'an znači na arapskom jeziku?

Riječ Kur'an u arapskom jeziku je glagolska imenica od glagola _____ koji znači : čitati, (učiti) i sabirati. Slobodno prevedeno na naš jezik, riječ Kur'an znači : čitanje, (učenje) i zbirka.

2. Navedi jednu od najraširenijih definicija Kur'ana na arapskom jeziku s prijevodom

_____ „Kur'an je Allahov nenadmašni govor, objavljen Muhammedu, s.a.v.s., zapisan u mushafima, do nas prenesen vjerodostojnom predajom, a njegovo učenje je ibadet.“

3. Navedi jedan od dokaza da je Kur'an vjerodostojno prenesen?

Jedan od dokaza da je Kur'an do nas vjerodostojno prenesen jeste to što u cijelom svijetu postoji samo jedan, jedinstveni Kur'an.

IMENA I NAZIVI KUR'ANA

1. Navedi imena Kur'ana s primjerima iz samog Kur'ana?

a) Kur'an- _____ „Doista, objavljujemo je Mi kao Kur'an na arapskom jeziku da biste shvatili.“ (Yusuf,2.)

b) Kitab- _____ „To je knjiga u koju nema nikakve sumnje.“ (El-Beqare,2.)

c) Furkan-

„U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz pravog puta i razlikovanja dobra od zla...“ (El-Beqare,185.)

d) Zikr- _____ „Zaista smo mi objavili Opomenu, i zaista ćemo je Mi čuvati.“ (El-Hidžr,9.)

e) Tenzil- _____ „Kur'an je, zaista, objava Gospodara svjetova.“ (Eš-Šu'ara,192.)

2. Kojim imenima je najčešće u Kur'anu spomenuta posljednja Allahova objava?

Kur'an i Kitab.

6. Navedi načine vjerodostojnog prenošenja i čuvanja Kur'ana?
Pisanjem i učenjem.

OBJAVLJIVANJE KUR'ANA

1. Navedi tri ajeta o vremenu objavljivanja Kur'ana?

a) _____ „U mjesecu ramazanu objavljen je Kur'an...“ (El-Beqare 185.)

b) _____ „Mi smo ga objavili u Noći Kadr“
(El-Kadr,1.)

c) _____ „Mi smo ga objavili u blagoslovljenoj
noći.“ (Ed-Duhan,3.)

2.Navedi mišljenje o usklađivanju vremena objavljivanja Kur'ana sa ajetima koji govore o njegovom objavljivanju?

Prvo mišljenje da je objavljivanje Kur'ana počelo u noći kadr.

Drugo, da je Kur'an u Noći Kadr odjednom u cjelovitosti spuštено najniže (zemaljsko) nebo.(_____), a odatle postepeno, tokom 23 godine objavljen Muhammedu, s.a.v.s.

Treće, da je svake godine Kur'an u Noći Kadr spušten na najniže nebo a odatle u toku godine objavljen Poslaniku, s.a.v.s.

3.Koje mišljenje o usklađivanju vremena objavljivanja Kur'ana sa ajetima o njegovom objavljivanju je najispravnije ?

Drugo mišljenje.

NAČIN OBJAVLJIVANJA KUR'ANA

1.Na koje načine je Allah dž.š. slao ljudima objavu ?

Na posredan i neposredan način.

2.Koji su vidovi neposrednog načina objavljivanja Kur'ana ?

Vidovi neposrednog načina objavljivanja Kur'ana su:

- a) Istiniti snovi, i
- b) iza zastora

3.Navedi vidove posrednog načina objavljivanja Kur'ana ?

Što se tiče posrednog načina, Kur'an je objavljen u četiri vida :

- a) Da Muhammed, s.a.v.s., čuje glas sličan zvuku zvona kojeg drugi ne čuju,
- b) da se melek Džibril pokaže Muhammedu, s.a.v.s., u svom pravom liku,
- c) da se melek Džibril pokaže u ljudskom liku, i
- d) da melek Džibril dio objave dostavi u srce (dušu) Poslanika, s.a.v.s.

POSTEPENO OBJAVLJIVANJE KUR'ANA

1. Šta podrazumijevamo pod postepenim objavljivanjem Kur'ana ?

Pod postepenim objavljivanjem Kur'ana podrazumijevamo to što je nekada Poslaniku, s.a.v.s., objavljivao po jedan, pet ili deset ajeta, a nekada i cijela sura.

2. Navedi glavne razloge postepenog objavljivanja Kur'ana?

- a) Da bi se učvrstilo srce i ojačala misija poslanstva Muhammeda, s.a.v.s.,
- b) Radi lakšeg pamćenja Kur'ana,
- c) da bi ashabi lakše prihvatili Kur'an i njegove propise,
- d) da bi se odgovorilo na pitanje ashaba,
- e) da bi se odgovorilo na izazove i pitanja neprijatelja islama,
- f) radi odgajanja Poslanika, s.a.v.s., i ashaba na saburu,
- g) takav način objavljivanja je kategorički dokaz da je Kur'an objava od Allaha dž.š.

3. Kako glasi izvorni tekst ajeta sa prijevodom u kojem se postepenim objavljivanjem Kur'ana daje odgovor neprijateljima islama da je Kur'an zaista od Allaha dž.š.?

„Oni ti neće nijedan prigovor postaviti, a da ti Mi nećemo odgovore i najljepše objašnjenje navesti.“(El-Furqan,33.)

PRVI I POSLJEDNJI AJETI OBJAVE

1. Koji Kur'anski ajeti su prvi objavljeni ?

Skoro svi islamski učenjaci smatraju da su prvih pet ajeta sure El-Aleq prvo što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s. :

„Čitaj, u ime Gospodara
tvoga koji stvara,
stvara čovjeka od ugruška!
Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj,
koji poučava peru,
koji čovjeka poučava onome što ne zna.“ (El-Aleq, 1-5.)

2. Koja sura je prva u cjelosti objavljena?

Prva sura koja je u cjelosti objavljena je sura El-Muddessir.

3. Koji je razlog nastanka različitih mišljenja islamskih učenjaka po pitanju onoga što je posljednje objavljeno u Kur'anu?

Različita mišljenja islamskih učenjaka po ovom pitanju su nastala zato što se od Poslanika, s.a.v.s., na tu temu ništa ne prenosi.

PODJELA KUR'ANA NA SURE I AJETE

1. Navedi jednu od definicija sure u Kur'anu ?

„Sura je samostalna grupa kur'anskih ajeta koji imaju svoj početak i kraj“.

2. Navedi mišljenje o redoslijedu sura u Kur'anu?

Što se tiče redoslijeda sura u Kur'anu tu postoje dva mišljenja:

a) Da je on *tevkifijj* (_____), to jest od Allaha dž.š. određen.

b) Da je on izbor Poslanika, s.a.v.s., i ashaba.

3. Gdje nastaje razilaženje po pitanju broja ajeta u Kur'anu?

Razilaženje nastaje kod određivanja početka i završetka pojedinih ajeta. Zatim, da li se *bismille* računaju zasebnim ajetima ili ne, te da li se karakteristični počeci sura (Ja-Sin; Elif-Lam-Mim; Elif-Lam-Ra i sl.) zasebni ajeti ili ne.

SADRŽAJ KUR'ANA

1. Kako su mufessiri podijelili Kur'an?

a) _____ - sedam dugih sura na početku Kur'ana kao što su: El-Beqare, Ali-'Imran, En-Nisa', El-Ma'ide, El-En'am...

b) _____ - sure koje imaju 100 ajeta

c) _____ - sure u kojima se neki ajeti ponavljaju:

Npr, ajet : _____ u suri Er-Rahman ponavlja se 31 put,

_____ u suri El-Qamer ponavlja se četiri puta, zatim tri ajeta koja slijede jedan iza drugoga u suri Eš-Šu'ara'i, a koja se ponavljaju četiri

puta: _____

Ajet: _____ u suri El-Murselat koji se ponavlja 10 puta.

d) _____ - kraće sure koje, prema nekim učenjacima, počinju od sure Qaf, a prema drugima od sure El-Hudžurat.

2. Šta je el-munasebetu?

el-munasebetu je logička i misaona veza ili suodnos u kur'anskim porukama između ajeta u okviru jedne sure ili između pojedinih sura.

3. Kako otkrivamo el-munasebetu u Kur'anu?

Ta veza je negdje jasna i uočljiva na prvi pogled, a negdje se tek stalnim čitanjem, učenjem, proučavanjem i razmišljanjem dolazi do njih. Negdje se radi o vezi između kraja jedne i početka druge sure, a negdje između ajeta na početku i na kraju iste sure.

OBJAVLJIVANJE KUR'ANA NA SEDAM HARFOVA

1. Navedi hadis o objavljivanju Kur'ana na sedam harfova!

_____ „Kur'an je objavljen na sedam harfova, pa ga učite kako vam je najlakše.“

2. Koji su razlozi objavljivanja Kur'ana na sedam harfova?

- a) Radi lakšeg učenja i pamćenja, naročito nepismenih ljudi, i
- b) da bi se pokazala kur'anska mu'džiza jer je Kur'an i pored toga ostao neizmjenjen.

3. Da li je i danas dozvoljeno učiti Kur'an na sedam načina (harfova) koristeći se sinonimima ?

Ibn Abdu-l-Berr, na odnosu onoga što Tahavija kaže po ovom pitanju, zaključuje da su ovih sedam načina bili dozvoljeni kao olakšica samo u određenom periodu. Kada je nestalo potrebe za tim, ukinut je i propis koji je dozvoljavao tu olakšicu tako da su svi počeli učiti jednobrazno. Prema tome, danas ljudima nije dozvoljeno da koriste sinonime. U prilog toga ide i što je Osman, r.a., naredio da Mushaf koji je ispisan u njegovo vrijeme, sadrži samo jedan način od mogućih sedam.

MEKKANSKE I MEDINSKE SURE I AJETI

1. Da li je i za što važno poznavati mekkanske i medinske sure i ajete ?
Naravno, važno je poznavati mekkanske sure i ajete što se vidi po tome što je čuveni Nejsaburi za onoga ko ne poznaje te razlike rekao:
„Takvom nije dozvoljeno da govori o knjizi Allaha, dž.š.,.“

2. Gdje je granica onoga što je objavljeno u Mekki i onog u Medini ?

Po ovom pitanju ima nekoliko mišljenja. Neki mufessiri kažu da to treba razlikovati prema mjestu objavljivanja, što bi značilo da je svaki ajet objavljen u Mekki mekkanski, bez obzira na to kada je objavljen. Međutim, većina mufessira smatra da mekkanske i medinske ajete treba razlikovati u odnosu na hidžru tj. mekkanski su oni koji su objavljeni prije, a medinski poslije hidžre, makar se to desilo u samoj Mekki.

3. Koja je glavna karakteristika mekkanskih a koja medinskih ajeta i sura ?

Glavna karakteristika mekkanskih sura i ajeta jeste to što se njima ruši džahilijet i gradi iman, a glavna karakteristika medinskih sura i ajeta je ta što su u njima objavljeni propisi.

ODLIKE MEKKANSKIH I MEDINSKIH SURA I AJETA

1. Koje su odlike mekkanskih sura i ajeta ?

U njima su: sedžde, riječ *kella* (____) većina rime, česte zakletve. Počinju sa _____, „O ljudi!“ -izuzev sure El-Beqare, karakterističnim harfovima. (Izuzev sura El-Beqare i Alu-'Imran.) U njima se govori o prethodnim poslanicima i narodima, protiv djela mušrika (zakopavanje žive djece.) Pozivaju vjerovanju i ibadetu samo Allahu dž.š., vjerovanju u drugi svijet, Džennet i Džehennem. Sure i ajeti su kraći.

2. Koje su odlike medinskih sura i ajeta ?

U njima su propisi i kazne, spominju i razotkrivaju munafici raspravlja sa ehli kitabijama,

Počinju sa _____, „O vjernici!“

Govore o ibadetu međusobnim odnosima, porodici, vlasti, ahiretu.

Sure i ajeti su duži.

3.O čemu govore medinske sure i ajeti?

Govore o ibadetu, međusobnim odnosima, porodici, vlasti, ahiretu.

KIRAETI I IMAMI KIRAETA

1.Šta su kiraeti i kako se dijele?

Kiraeti su razni načini čitanja (učenja) pojedinih riječi u Kur'anu. Dije se na *mutevatir* (_____) i *šazz* (____) kiraete.

2.Odakle kiraet?

Svi *mutevatir* kiraeti su *tevkifijj*, to jest od Allaha, dž.š., objavljeni Poslaniku, s.a.v.s., i on ih je tako učio. Tako da se ne smije ni u kom slučaju reći da su kiraete izmislili imami kiraeta.

3.Kako se zove kiraet po kojem se kod nas uči Kur'an ?

Asimov kiraet po rivajetu Hafsa.

RAZVOJ NAUKE O KIRAETIMA

1.U kojem stoljeću po hidžri se pišu prva djela o kiraetima?

Tek u trećem stoljeću po hidžri pišu se prva djela o kiraetima.

2.Navedi primjere različitog čitanja (učenja) pojedinih kur'anskih riječi u kiraetima!

a)U suri *El-Fatiha*: _____

- b)U suri *El-Leheb*: _____
- c)U suri *Kurejš*: _____
- d)U suri *El-Humeze*: _____
- e)U suri *El-Humeze*: _____

3.O kakvim razlikama je riječ u navedenim primjerima različitog čitanja kur'anskih riječi u kiraetima?

Iz navedenih primjera se vidi da je riječ o malim razlikama samo u pojedinim primjerima koji u suštini ne mijenjaju značenje kur'anskog teksta.

ADABI UČENJA KUR'ANA

1.Navedi glavne adabe učenja Kur'ana!

- a)** Da uzme abdest,
b) da bude na čistom mjestu, iz poštovanja prema onome što uči,
c) da prouči *e'uzu* na početku učenja, jer većina islamskih učenjaka to smatra obavezom,
d) da prouči *bismillu* na početku svake sure, osim sure *et-Tevbe*,
e) da uči pravilno i razgovijetno,
f) da učini sedždu kada prouči ajete u kojima se nalazi sedžda,
g) da uči ono što je Poslanik, s.a.v.s., učio kod određenih ajeta,
h) da povisi ton kada uči riječi posebno lijepog značenja.

2.Koje od adaba pri učenju Kur'ana većina islamske uleme smatra obaveznom?

Proučiti *e'uzu* na početku učenja Kur'ana.

3.Kojim radnjama iskazujemo poštovanje i ispravan odnos spram Kur'ana kao Allahove, dž.š., riječi?

Svim radnjama koje se odnose na adabe učenja Kur'ana.

PISANJE I KODIFIKACIJA KUR'ANA

1. Šta se podrazumijeva pod pisanje Kur'ana, šta je prva a šta druga kodifikacija Kur'ana ?

Pisanje Kur'ana je, zapravo, zapisivanje Kur'ana u vrijeme njegovog objavljivanja Muhammedu s.a.v.s.,. Prva kodifikacija Kur'ana je sakupljanje i zapisivanje njegovog teksta u jednu zbirku-*mushaf*, a druga kodifikacija Kur'ana je njegovo umnožavanje u nekoliko primjeraka-*mushafa*.

2. Zašto Kur'an nije zapisan u jednu zbirku za života Muhammeda s.a.v.s.?

Iz jednostavnog razloga što je Kur'an objavljivao sve do kraja Poslanikovog života, tj. do nekoliko dana (83) prije njegove smrti.

3. Šta je bio povod prve kodifikacije Kur'ana?

Bitka na Jemami u kojem je poginulo oko 70 hafiza, 12. god. po hidžri.

DRUGA KODIFIKACIJA-UMNOŽAVANJE MUSHAFA

1. Šta je bio razlog druge kodifikacije odnosno umnožavanja Mushafa?

Sa širenjem islamske države i prihvatanje islama velikog broja nearapa, javlja se problem različitog učenja pojedinih dijelova Kur'ana koji je h. Osman riješio prepisivanjem mushafa u nekoliko primjeraka i slanjem u centre islamskih pokrajina.

2. Koga i s kakvim ciljem je h. Osman, uz primjerak mushafa, slao u centre pokrajine islamske države?

Uz svaki primjerak mushafa h. Osman je slao jednog istaknutog učača Kur'ana, koji je podučavao ljude ispravnom učenju Kur'ana.

3. Da li je i jedan primjerak mushafa iz vremena h. Osmana sačuvan do danas ?

Nema sigurnih podataka da jeste.

NAČIN PISANJA PRVIH MUSHAFA

1. Na čemu i kojim pismom su pisani prvi mushafi ?

Na papiru velikog formata prvi mushafi su pisani *kufskim* pismom, bez tačaka i hareketa iznad ili ispod harfova.

2. Šta podrazumijeva „Osmanov pravopis“ Kur'ana?

Način pisanja nekih riječi, koji se ne slože sa uobičajenim pravopisom arapskog jezika, kao npr. :

a) umjesto elifa napisan harf vav (_____)

b) na nekim mjestima je umjesto okruglog napisao dugo ta(_____)

c) nekim riječima napisan je dodatni vav(_____)

3. Kakav je stav većine islamskih učenjaka po pitanju slijeđenja „Osmanovog pravopisa“ Kur'ana ?

Većina islamskih učenjaka zastupa *prvi stav*, tj. da se prilikom prepsivanja i štampanja Kur'ana mora slijediti „Osmanov pravopis.“ Izuzetak od toga je navođenje ajeta u nekim djelima kada ih je dozvoljeno pisati shodno pravopisu arapskog jezika.

POČECI SURA

1. Koliko vrsta početaka kur'anskih sura navode islamski učenjaci?

Islamski učenjaci navode 10 vrsta početaka kur'anskih sura.

2. Navedi primjer i broj kur'anskih sura koje počinju samostalnim harfovima?

_____ jedan je od primjera 29 kur'anskih sura koje počinju samostalnim harfovima!

3. Navedi po jedan primjer kur'anskih sura čiji počeci su u znaku uvjeta, pitanja i obrazloženja!

su primjeri početka sura uvjetom, pitanjem i obrazloženjem.

KARAKTERISTIČNI (SLOVNI) POČECI SURA

1. Šta su karakteristični (slovni) počeci sura?

Karakteristični ili slovni počeci sura su, zapravo, kratice koje se sastoje od jednog do pet zagonetnih slova (harfova) koji nečine riječi i koji se prilikom učenja moraju izgovarati zasebno kao samostalni harfovi.

2. Da li je moguće otkriti značenje slovni početaka sura?

Mnogi učenjaci su odgovarali na ovo pitanje. Jedni su slovne početke sura smatrali tajnom koju samo Allah, dž.š., zna. U prilog ove tvrdnje navodi se hadis: "Svaka knjiga ima neku svoju tajnu. Tajna Kur'ana su značenja slova na početku Kur'ana." Drugi, njih dvadesetak, poput imama er-Razija su stava da je značenje ovih slova moguće otkriti.

3. Koji od odgovora islamskih učenjaka po pitanju značenja slovni početaka sura je najtačniji?

I pored brojnih odgovora na ovo pitanje, ipak se ne može sa sigurnošću tvrditi koji odgovor je tačan.

POVODI OBJAVLJIVANJA KUR'ANSKIH AJETA

1. Šta podrazumijeva pod pojmom objavljivanja kur'anskih ajeta ?

Pod povodom objavljivanja kur'anskih ajeta kao važnom granom tefsira podrazumijevamo to da su neki naročiti događaji u vrijeme silaska Objave Muhamedu, s.a.v.s., bili uzrok ili povod objavljivanja nekih ajeta koji sadržavaju ili objašnjavaju pojedine propise ili odgovaraju na pitanja koja je nametnuo dotičan događaj.

2. Da li je i za što važno poznavati povode objavljivanja kur'anskih ajeta?

Da, vrlo je važno poznavati povode objave ajeta jer bez toga neki ajeti se mogu pogrešno razumjeti. Povodo otklanjaju ono što tekst čini nejasnim.

3. Navedi jedan od načina prepoznavanja ajeta koji su objavljeni s povodom ?

Svi ajeti koji počinju sa: _____ „Pitaju te...“ imaju konkretan povod objave.

OPĆENITOST TEKSTA ILI POSEBNOST POVODA

1. Šta znači općenitost teksta a šta posebnost povoda u ajetu koji je objavljen s povodom ?

Općenitost teksta je, zapravo, riječ opće značenje teksta ili riječi koje se odnosi na sve osobe ili situacije u kojima ajet govori, a posebnost povoda je razlog zbog kojeg je jedan ajet objavljen a odnosi se samo na navedenu osobu ili situaciju u dotičnom ajetu.

2. Šta je u shvaćanju kur'anskog teksta prioritetnije: posebnost povoda ili općenitost teksta?

Većina islamskih učenjaka _____ smatra da općenitost teksta ima prioritet u odnosu na posebnost povoda _____, a povod koristiti za ispravno razumijevanje.

3. Koje Kur'anske sure su imale povod objave?

Sura El-Ihlas i El-Kafirun.

DEROGACIJA U KUR'ANU

1. Šta se naziva derogacijom u Kur'anu?

Derogacijom u Kur'anu naziva se dokidanje nekog kur'anskog propisa u jednom ajetu drugim, kasnije objavljenim ajetom.

2. Navedi definiciju derogacije na arapskom jeziku sa prijevodom?

_____ „Dokidanje šerijatske odredbe šerijatskim argumentom.“

3. U kojim ajetima može a, u kojim ne može biti derogacije?

Općeprihvaćen je stav da derogacije može biti samo u ajetima koji govore o šerijatskim propisima (naredbama i zabranama), dok u ajetima koji govore o temeljima vjere i akaidskim pitanjima (Allahovim svojstvima, o vjerovanju, o Džennetu i Džehennemu i sl.), derogacije ne može biti.

VIDOVI DEROGACIJE U KUR'ANU

1. Navedi vidove derogacije!

1. Derogacija Kur'ana Kur'anom (_____)
2. Derogacija Kur'ana sunnetom (_____)
3. Derogacija sunneta Kur'anom (_____)
4. Derogacija sunneta sunnetom (_____)

2. Čime dokazuju svoj stav islamski učenjaci koji kažu da je derogacija Kur'ana sunnetom moguća?

Dokazuju time što smatraju da su i hadisi Objava ako su preneseni vjerodostojnom (mutevatir) predajom!

3. Navedi primjer derogacije sunneta sunnetom ?

Primjer za ovaj vid derogacije imamo u hadisu: „Bio sam vam zabranio posjetu mezarlucima, a od sada ih posjećujte...“ (Hadis Bejheki).

TEFSIRSKA PODJELA AJETA

1. Šta su muhkem a šta mutešabih ajeti?

Muhkem (jasan) su jasni ajeti, koji su razumljivi i ne mogu se oprečno tumačiti, a mutešabih (nejasan) su nejasni ili manje jasni ajeti, koji se ne mogu potpuno razumjeti i oko kojih ima različitih mišljenja.

2. Šta su 'amm a šta hass ajeti?

'Amm (opći) su ajeti općeg karaktera i oni se odnose na sve ljude u određenoj situaciji, a hass (poseban) su ajeti nasuprot 'amm ajeta, tj.

oni su posebnog karaktera i odnose se samo na neke ljude u određenoj situaciji.

3. Šta su mudžmel a šta mubejjin ajeti?

Mudžmel (sažet) je ajet koji u sebi sadrži neku riječ sažetog ili teškog značenja, a mubejjin (koji pojašnjava) je ajet koji pojašnjava tu riječ ili značenje.

KUR'AN KAO MU'DŽIZA

1. Navedi jednu od definicija mu'džize!

Mu'džiza je nadnaravno djelo koje izvrši Poslanik, a koje niko drugi ne može učiniti.

2. Koja je svrha mu'džize?

Svrha mu'džize je da se dokaže ispravnost misije poslanstva, te nemoć bilo koga od ljudi da izvede nešto slično.

3. Kakva je razlika između mu'džize ,kerameta i sihra?

Mu'džiza je natprirodno djelo koje, s Božijom pomoću, izvede Poslanik, ako se to desi pobožnom čovjeku zove se keramet, a ako ga izvede pokvaren čovjek onda je to sihr, čarolijska varka (obmana).

PRIMJERI KUR'ANSKE MU'DŽIZE

1. Kakva mudrost se krije u ajetu koji govori o jagodicama naših prstiju?

- a) Jagodice na ljudskim prstima su najprecizniji dio ljudske kože,
- b) raspored linija na jagodicama je različit kod svakog i
- c) naše jagodice su naša identifikacija (lična karta).

2. Koju mu'džizu je prepoznala nauka u 41. ajetu sure El-Ankebut ?

Iako je riječ pauk ('ankebut) u ar. jeziku muškog roda, u ovom ajetu je glagol (_____) koji se odnosi na pauka upotrebljen u ženskom rodu što znači da ženka pauka pravi (plete) mrežu a ne mužjak.

3. Navedi primjer kur'anske mu'dŽize koja se odnosi na događaje koji će se desiti tek nakon njihove najave u Kur'anu!

Jedan od takvih primjera o kojem Kur'an govori je događaj sa Bizantincima, (Hršćanima ili ehli-kitabijama), zatim pobjeda na Bedru, oslobođenje Mekke i sl.

POREĐENJA I PRIMJERI U KUR'ANU

1. Koji je jedan od najupečatljivijih načina ili metoda kazivanja u svim jezicima pa i u arapskom, odnosno jeziku Kur'ana?

Jedan od najupečatljivijih načina kazivanja je poređenje i kazivanje primjerima, simbolima, alegorijama, metaforama, aluzijama i sl.

2. Koja su to dva elementa u kur'anskom poređenju?

U kur'anskome poređenju postoje dva elementa:

- a) ono što se poredi i
- b) ono s čime se poredi

3. Navedi neke kur'anske primjere poređenja!

Kur'an često koristi poređenje i navođenje primjera, među kojima su

- a) poređenje imana i kufra (vjerovanja i nevjerovanja),
- b) poređenje istine i neistine,
- c) svjetlosti i tame,
- d) pravog puta i zablude,
- e) znanja i neznanja ,
- f) sljepoće i vida,
- g) gluhoće i sluha,

- h) korisnog i štetnog,
- i) Života na ovom i zivota na buducem svijetu, itd.

KUR'ANSKA KAZIVANJA (KASAS)

1. Šta su teme kur'anskih kazivanja?

Teme kur'anskih kazivanja (kasas) su:

- a) prijašnji narodi i poslanici,
- b) događaji iz prošlosti.

2. Koliko i koje vrste ponavljanja u Kur'anu postoji?

U Kur'anu postoje dvije vrste ponavljanja:

- a) ponavljanje pojedinih ajeta ili dijelova ajeta (_____),
- b) ponavljanje kazivanja o poslanicima (Musa, Ibrahim, Salih, Šu'ajb i Nuh, a.s.)

3. Šta je smisao ponavljanja u Kur'anu?

Smisao je u tome da dotično ponavljanje ima jači odgojni uticaj na ljudske duše.

ZAKLINJANJE U KUR'ANU (KASEM)

1. Koji izrazi u ar. jeziku se koriste u značenju zakletve?

Arapski izraz za zakletvu je *kasem*, sa istim značenjem koriste se i izrazi *halef* i *jemin*.

2. Koji je glavni cilj zakletve u Kur'anu?

Glavni cilj zakletve u Kur'anu jeste da se otkloni sumnja, naglasi istina i potvrdi sud na najuvjerljiviji način i ukaže na važnost i značaj onoga čime se Allah, dž.š., zaklinje.

3. Čime se Allah, dž.š. zaklinje u Kur'anu?

Allah, dž.š., u Kur'anu se zaklinje:

a) Samim Sobom (Svojim vlastitim imenima, Allah i Rabb):

b) Znacima iz postojećeg svijeta (stvorenim ili stvaranjem):

TEFSIR I TE'VIL

1. Šta u arapskom jeziku znače riječi tefsir i te'vil?

Riječ tefsir znači: pojasniti, protumačiti i otkriti, a te'vil znači vratiti nešto na njegovo prvo mjesto, odnosno vratiti riječ njenom prvobitnom značenju.

2. Navedi neka od mišljenja mufessira o značenju riječi tefsir i te'vil?

Pojedini mufessiri smatraju da je tefsir tumačenje samo jedne riječi a te'vil tumačenje cijelog ajeta. Drugo mišljenje je da je te'vil tumačenje unutrašnjeg, skrivenog (ezoterijskog značenja) kur'anskih izraza.

3. Kako se zove treći termin za tumačenje Kur'ana i šta znači?

Pored termina tefsir i te'vil koji se koristi za tumačenje Kur'ana, arapski jezik poznaje i termin *šerh* (_____) koji znači: objasniti, komentarisati.

UVJETI ZA MUFESSIRA

1. Koji su najvažniji uvjeti za mufessira?

- a) Da se drži ispravnog islamskog vjerovanja,
- b) da ima ispravan nijjet,
- c) da mu prvi izvor tefsira bude Kur'an, tj. da ajete tumači ajetima,
- d) da mu izbori tefsira budu hadis, zatim riječi ashaba i tabiina,
- e) da dobro poznaje arapski jezik,
- f) da dobro poznaje islamske nauke kao što su: akaid, fikh, hadis itd., a posebno kur'anske nauke: kiraet, povode objave, derogacija itd.,
- g) da ima urođeni dar ili naklonost za tumačenje Kur'ana,
- h) da bude uzornog ponašanja, tj. da mu praksa bude u skladu sa znanjem,
- i) da bude oštrouman,
- j) da bude vjerodostojan i precizan u nauci.

2. Koji su izvori tefsira za mufessira?

Izvori tefsira za mufessira su: Kur'an, hadis, riječi ashaba i tabiina.

3. Na osnovu čega znamo da je zabranjeno tumačiti Kur'an proizvoljno?

Da je zabranjeno tumačiti Kur'an proizvoljno znamo na osnovu hadisa:

*" Ko kaže nešto o Kur'anu bez znanja, neka pripremi sebi mjesto u Vatri!
"(Tirmizi, Ahmed)*

ISRAILIJJATI

1. Šta su to israilijjati?

Israilijjati su vjersko znanje koje su muslimani kao nekadašnji jevreji i kršćani donijeli u islam u formi priča.

2. Kako možemo prepoznati israilijate?

Israilijate možemo prepoznati po mnoštvu detalja.

3. Navedi vrste israilijata!

- a) Priče koje su u kontradikciji sa Kur'anom i hadisom,
- b) priče koje se slažu sa Kur'anom i hadisom, i
- c) priče koje nisu u kontradikciji sa Kur'anom i hadisom.

TEFSIR U VRIJEME POSLANIKA I ASHABA

1. Koje ajete je samo Poslanik, s.a.v.s., mogao protumačiti?

Ajete koji se odnose na:

- a) namaska vremena
- b) broj rekata u namazu
- c) način klanjanja
- d) vrijeme i količina davanja zekata
- e) obrede hadždža, i sl.

2. Koje mišljenje islamskih učenjaka je najispravnije po pitanju da li je Poslanik, s.a.v.s., protumačio cijeli Kur'an?

Najispravnije je mišljenje da nije protumačio cijeli Kur'an ali jeste veći dio.

3. Da li i na koji način su ashabi tumačili Kur'an nakon Poslanika, s.a.v.s.?

Da, i to na način tumačenja Kur'ana Kur'anom, hadisom i vlastitim razumijevanjem.

TEFSIR U VRIJEME TABIINA

1. Navedi centre tumačenja Kur'ana u vrijeme tabi'ina!

U vrijeme tabi'ina bila su formirana tri centra u tumačenju Kur'ana u: Mekki, Medini i Kufi.

2. Ko se smatra najistaknutijim mufessirima iz reda tabi'ina?

Neki smatraju Se'id ibn Džubejra, ali većina kaže da je to bio Mudžahid ibn Džebr.

3. Koje metode u tumačenju Kur'ana su koristili tabi'ini?

Tabi'ini su koristili ono što i ashabi, dodajući na to vlastiti idžtihad i jednim dijelom israilijate (predanja jevreja i kršćana).

PERIODIZACIJA TEFSIRA

1. Šta je to periodizacija tefsira?

Periodizacija tefsira, je zapravo, razvoj tefsira i kur'ansko-tefsirskih znanosti kroz određene periode.

2. Kroz koliko perioda odnosno faza možemo pratiti razvoj tefsira i kur'ansko-tefsirskih znanosti?

Razvoj tefsira i kur'ansko-tefsirskih znanosti možemo pratiti kroz šest perioda odnosno faza.

3. Šta je 20.stoljeće predstavljalo za tefsir u njegovom šestom periodu?

Kako za ostale nauke tako i za tefsir 20.stoljeće predstavlja:

-period preporoda,

-napisan je veliki broj tefsira različitog usmjerenja (tradicionalnih, racionalnih, sufijskih, jezičko-stilističkih itd.), i

-pojava novog pravca u tefsiru odnosno naučnog tefsira.

VRSTE TEFSIRA

1. Na osnovu čega se određuje vrsta tefsira?

Vrste tefsira se određuju na osnovu načina tumačenja Kur'ana koji u njima preovladava.

2. Koja je glavna podjela tefsira?

Glavna podjela je na:

-tradicionalni (_____), i

-racionalni (_____)

3. Navedi primjer za racionalno tumačenje Kur'ana!

U racionalni tefsir spada tumačenje 4.i 5. ajeta sure El-Fil, da je kamenje koje je bacano na rušitelje Ka'be bilo zaraženo smrtonosnim virusom, te da su zbog toga, a ne zbog samih udaraca kamenjem, rušitelji Ka'be pomrli.

PREDSTAVNICI TRADICIONALNOG TEFSIRA

1. Koje od predstavnika tradicionalnog tefsira bi mogli posebno istaći?

- a) Abdullah ibn Abbas,
- b) Muhammed ibn Džerr et-Taberi,
- c) Husejn ibn Mes'ud el-Begavi,
- d) Ismail ibn Ummer ibn Kesir, i
- e) Dželaluddin es-Sujuti

2. Koji od tradicionalnih tefsira je preveden na naš jezik?

Na naš jezik preveden je tefsir:

- a) tefsir od Ibn Abbasa, i
- b) tefsir od Ibn Kesira u skraćenoj verziji.

3. Koji od tefsira se smatra najboljim, najstarijim i uzorom tradicionalnim tefsirima?

Tefsir od et-Taberija mnogi i danas smatraju najboljim tefsikom ikad napisanim. To je najstariji tefsir koji je kompletno sačuvan do danas i smatra se uzorom svim tradicionalnim tefsirima.

PREDSTAVNICI RACIONALNOG TEFSIRA

1. Navedi najistaknutije predstavnike racionalnog tefsira!

- a) Fahrudin er-Razi,
- b) Muhammed ibn Ummer ez-Zamahšeri,
- c) Nasruddin el-Bejdavi,
- d) Šihabuddin el-Alusi,
- e) Muhammed Abduhu i Muhammed Rešid Rida, i
- f) Sejjid Kutb.

2. Koji od racionalnih tefsira je preveden na naš jezik?

Od racionalnih tefsira na naš jezik preveden je tefsir Sejjid Kutba pod nazivom: _____ "U okrilju Kur'ana"

3. Ko se smatra nosiocem reformizma u islamskom svijetu i glavnim stubom savremene racionalističke škole tefsira?

Muhamed Abduhu.

ZNANSTVENO TUMAČENJE KUR'ANA

1. Šta je znanstveni tefsir i na osnovu čega njegove pristalice tumače Kur'an?

Znanstveni tefsir je ogranak racionalnog tefsira, a njegove pristalice Kur'an tumače na osnovu novih naučnih otkrića.

2. Šta je bio razlog pisanja znanstvenog tefsira?

Razlog pisanja znanstvenog tefsira je došao kao potreba za dokazivanjem da je islam pravi put i to u vrijeme kada su sve muslimanske zemlje bile pod okupacijom od strane nemuslimana.

3. Navedi primjere znanstvenog tumačenja Kur'ana?

Jedan od primjera je 65. ajet sure Ja-sin, u kojem se kaže da će ljudske ruke i noge svjedočiti. Tumačeći ovaj ajet, Tantavi kaže da se isti odnosi na ovaj svijet i da se time misli na otiske prstiju i stopala prilikom otkrivanja počinioca krivičnih djela.

Drugi primjer je 2. ajet sure ez-Zilzal koji Tantavi objašnjava na način da se on ne odnosi samo na ahiret, nego da se time ukazuje na ono što se vadi ispod površine zemlje, kao npr. rude, nafta, zlato, grobnice faraona itd.

TEMATSKO TUMAČENJE KUR'ANA

1. Šta podrazumijeva tematsko tumačenje Kur'ana?

Tematsko tumačenje Kur'ana podrazumijeva tumačenje ajeta iz svih sura koja govore o određenoj temi.

2. Kada i kod koga prvi put nalazimo na tematsko tumačenje Kur'ana?

Tematsko tumačenje Kur'ana prvi put nalazimo u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., i kod njega samog.

3. Navedi vidove tematskog tumačenja Kur'ana!

Dva su vida tematskog tumačenja Kur'ana :

- a) tumačenje svih ajeta koji govore o određenoj temi, i
- b) istraživanje glavne i pomoćnih tema u određenoj kur'anskoj suri.

FIKHSKO ILI PRAVNO TUMAČENJE KUR'ANA

1. Šta je to fikhski tefsir?

Fikhski tefsir je tumačenje Kur'ana pri čemu mufessiri posebnu pažnju obraćaju na ajete iz kojih se izvode šerijatski propisi.

2. Ko je prvi tumačio ajete koji sadrže šerijatske propise?

Prvi koji je tumačio ovu vrstu ajeta bio je Poslanik, s.a.v.s., a nakon njega to su činili ashabi.

3. Kada i u kojim generacijama se povećava broj razilaženja po pitanju razumijevanja i tumačenja ajeta sa šerijatskim propisima?

Sa novim generacijama nadolaze i nova pitanja ali i nova razilaženja koja su rezultirala formiranjem četiri poznata mezheba.

SUFIJSKO ILI ALUZIVNO TUMAČENJE KUR'ANA

1. Šta je to sufijski ili aluzivni tefsir?

Sufijski ili aluzivni tefsir je pokušaj pronicanja u dubinu teksta i izvođenje dodatnih značenja na osnovu aluzija (išareta) koji se nalaze u ajetima.

2. Za što se sufijско tumačenje Kur'ana vezuje?

Sufijsko tumačenje Kur'ana se obično vezuje za mističnu (nadnaravnu, tajanstvenu, zagonetnu, nerazumnu, nastojanje da se pojmi ono što je nadnaravno) praksu i pobožnost.

3. Kakav je stav islamskih učenjaka u odnosu na sufijski tefsir?

Budući da i u ovoj vrsti tefsira ima tumačenja koja se ne mogu prihvatiti, neki islamski učenjaci ga u potpunosti odbacuju, a drugi pod određenim uslovima.

JEZIČKO ILI LINGVISTIČKO TUMAČENJE KUR'ANA

1. Šta je to jezički tefsir?

Jezički tefsir je tumačenje Kur'ana pri kojem dotični autor (mufessir) najviše pažnje poklanja jezičkom aspektu kur'anskog teksta.

2. Šta je predmet pojašnjenja i analize mufessira jezičkog tefsira?

Mufessiri jezičkog tefsira pojašnjavaju etimologiju pojedinih riječi kao i njihove dvojine i množine, a detaljno analiziraju kur'anske sklopove i rečenice.

3. Čemu posebnu pažnju posvećuju mufessiri jezičkog tefsira?

Mufessiri jezičkog tefsira posebnu pažnju posvećuju objašnjavanju imena ljudi, krajeva, naroda, stranih riječi itd.

STILISTIČKO TUMAČENJE KUR'ANA

1. Kakvo je to stilističko tumačenje Kur'ana?

Stilističko tumačenje Kur'ana je blisko lingvističkom i ono je, ustvari, njegov ogranak.

2. Zašto je neophodno dobro poznavati stilistiku arapskog jezika i njene discipline?

Stilistiku arapskog jezika i njenih disciplina neophodno je poznavati radi ispravnog razumijevanja i tumačenja Kur'ana.

3. Šta se sve otkriva u Kur'anu pomoću stilistike arapskog jezika?

Pomoću stilistike arapskog jezika otkrivaju se:

- a) ljepota kur'anskog izraza i njegova nadnaravnost i nemogućnost oponašanje Kur'ana, i
- b) pravi smisao i značenje mnogih kur'anskih sklopova i ajeta.

OSTALI NAČINI TUMAČENJA KUR'ANA

1. Koliko ima vrsta tumačenja Kur'ana?

Stručnjaci u kur'ansko-tefsirskim znanostima nisu jedinstveni u stavu pa ovom pitanju, zato se u raznim djelima o tefsiru navodi različit broj vrsta tefsira.

2. Koje naučne pravce ili metode tumačenja Kur'ana možemo naći u tefsirskoj literaturi?

U tefsirskoj literaturi mogu se naći podaci o pravcima tumačenja Kur'ana kao što su:

- a) lingvistički,
- b) filozofski,
- c) politički,
- d) reformatorski,
- e) sociološki, i

f) neprihvatljivi pravci ili metodi.

3. O čemu nam govore različiti metodi i načini tumačenja Kur'ana?

Različiti metodi tumačenja Kur'ana govore o tome da je Kur'an Božija riječ koja će se uvijek tumačiti, ali se njeno značenje nikad neće iscrpiti.

PREVOĐENJE KUR'ANA

1. Kakav je stav islamskih učenjaka po pitanju dozvoljenosti prevođenja Kur'ana?

Jedan broj islamskih učenjaka smatra da se Kur'an ne može i ne smije prevoditi (Rešid Rida). Međutim većina smatra da se Kur'an može i mora prevoditi (Ebu Hanife).

2. Koji stav po pitanju dozvoljenosti prevođenja Kur'ana je ispravniji i zašto?

Nakon svega može se zaključiti da je drugi stav ispravniji i da je prevođenje Kur'ana fardi-kifaje.

3. Koliko je kod nas objavljeno prijevoda Kur'ana?

Do sada je kod nas na našem jeziku objavljeno devet kompletnih prijevoda Kur'ana.

